

دردی و آؤسندہ اس

خوبیاہم خوبیہ مستونگ

بے خیال وڑنا بندرگ اس
کس۔ بھارتیہ سب آں او
لڑا کڈا نامون آچھ فریشانی
بھیراں دو تے کاظم ائی خلکو سس دے
مونا آ تو لک کس۔ او ہندا سوچ ائی
کس کہ ایبو ہراکان خٹ اتیو۔ دیر آ
کاو۔ او ہندا فکر ائی کس کہ او نازینوس
اوناخوک آٹوس پارے اینو آرائی چک
اس ہم خٹ اناف۔ دا اٹ دے
وام کرین داسہ کس اس ہم وام تنکک۔
بھرام پارے وڑاں کس۔
بھرام ہش مس خبری و چنڈا کو پھہ شاغنا
سر بلک۔ بھرام اسہ چکلو خلق اسے ٹی
جاگئی کس۔ اوتینا خلق و علاقہ ٹی خٹ نا
کاریم کریکہ دخت اس کاریم کس
دخت اس الو۔ ہندن و دخت کس کہ
اودے تو اس ہم کاریم الو۔ او پیکار س
کس ہیت ہم کتو کیکہ۔ پولیس نا گاڈی
نیل نا پارہ غارہی مس۔ بھول آن
بوزء اسہ بندرگ اس پیش بس مرغن و
سلام اس شاغنا۔ پارے ”زرں مست
کے آن اسہ ارغ اس بلک ای
اوڑاں پیسہ ہم بھوت۔“ بھول نا موزر
اس پارے ”ابدال نئے پیسہ بلپیرے
اوڑاں ای ہم خدمت تے کہ او امر
کمہ غاگ۔“ پولیس نا گاڈی نیل ائی
بس گاڈی آن وڈیہر تے او نیل ائی
تینا بیان و شروع کرے۔ پارے ”ای
تو مہا لو پینک اسے ٹی لوکرسہ کنا مہ
مارسہ ای او ہفتہ بھلوشاں و شوکت
اسے اٹ اعلیٰ تعلیم و تربیت تہ
اوتینک جو ان اگا شوک و پوشاک نا
بندوبست و کیکہ۔ اوکان پدا قوام
تے کیکہ۔ دیک گدریکہ ہنار۔
زندانا خوہیک ختم سرزندنا جو ان اگا
دے تیا انت بھروسہ نکہ۔ ای بھار
بھلو دخت اس نا جوڑ و پناہرست ای!
نن درست بچانہ و چکاہ بیماری نا
سبب آن بھارنورسہ تول و ہش ائی
بھار تکلیف مسہ اوک کنا خدمت
آن بھارتنگ و بیزار مس۔ ہندن
دخت آک گدریکہ ہنار دخت اس
دامارنا ارائی دخت اس ایلو مارنا

خواست

بھارتان غریبی اونانگنی و البتو کہ غریبی
ہر دخت اونانگت کس۔ اودس کرے
کہ غریبی نا انگنی و یلہ کیو ولے خچ
متوک۔
بھرام ارغان سر بلک ہندا سوچا کہ
حاجی شرمہ آ کاو اوڑاں گڑاں پیسہ
یا گوئی اس غلنا دودے او حاجی شرمہ
نا رانا غنا حاجی نا دروازہ و خلک چنا
اس پیش تہ ازانے او پارے تے
حاجی صاحب و تو ارکر۔
چنا پارے سل حاجی بریک
چت اسے آن پد حاجی شرمہ
بس پارے خبرے بہرام۔ بہرام پارے
حاجی صاحب دامد دے و چناک کنا
لکڑے ارائی چک اس ہم خٹ اناف۔
درو ہمسایہ غاناں وام کرین کرین
داسہ کس وام ہم تقصہ۔ گوئی اس غلہ
یا گڑاں پیسہ کئے دام ایت۔
حاجی پارے اگر ای نے غلہ نا گوئی
اس ایتو ولدانی ہراکان وا گوئی نا

متکن آہیت آک

بھارمت اناہیت نئے ہمو دخت انا
جوان کس کہ ہمو دخت باوہ استے دا
خیال متو آگہ آ ہا تو ایونن آزادی نا
پروان غناک فیملی اتحاد ہم جوڑ کرین۔
ہرا رانا بریک ہتا مسکہ۔ ایلوکل جوان
اٹ کہ ہرا دخت بورہ چ رو پئی بیر
کس۔ داسہ تو ماشاء اللہ نظر ہر ترقی
کرسہ ہشتاد و پنج رو پئی مئے۔ ترقی نا
اتحاد ائی۔ ہرا ہر تھے راضی کین
برہ تھے وقتا حال آ ارن۔ ہے
دخت اناہیت نئے کہ اسہ و اراں ارا
قبیلہ غانا نیام ائی زمین نا مسئلہ غا
سیچہ مس ہرائی ہفت بندرگ سکڑ و
پازدہ بندرگ بی مسر۔ نا خلق ہم لمئی
قبائل کس ہرائی لہڑی۔ مینگل
شاہوانی، شمشہی، محمد حسنی، ریسائی،
زہری کل ریکہ کل چ مٹر گواچی
مینگل اتحاد شاہوانی اتحاد ریسائی
مرک و قبیلہ غانا تیا ہر مسہ تو نا جنگ
بندی مس۔
ولدا ہم اللہ نا بھلا احسان اس مس کہ
مسہ ہفت نا چھی سیچہ نا فیصلہ ہم مس۔
فیصلہ نا طریقہ کار ہم بھار مجیب کس۔
دکاریم و عن کن الار۔

متکن آہیت آک

بھارمت اناہیت نئے ہمو دخت انا
جوان کس کہ ہمو دخت باوہ استے دا
خیال متو آگہ آ ہا تو ایونن آزادی نا
پروان غناک فیملی اتحاد ہم جوڑ کرین۔
ہرا رانا بریک ہتا مسکہ۔ ایلوکل جوان
اٹ کہ ہرا دخت بورہ چ رو پئی بیر
کس۔ داسہ تو ماشاء اللہ نظر ہر ترقی
کرسہ ہشتاد و پنج رو پئی مئے۔ ترقی نا
اتحاد ائی۔ ہرا ہر تھے راضی کین
برہ تھے وقتا حال آ ارن۔ ہے
دخت اناہیت نئے کہ اسہ و اراں ارا
قبیلہ غانا نیام ائی زمین نا مسئلہ غا
سیچہ مس ہرائی ہفت بندرگ سکڑ و
پازدہ بندرگ بی مسر۔ نا خلق ہم لمئی
قبائل کس ہرائی لہڑی۔ مینگل
شاہوانی، شمشہی، محمد حسنی، ریسائی،
زہری کل ریکہ کل چ مٹر گواچی
مینگل اتحاد شاہوانی اتحاد ریسائی
مرک و قبیلہ غانا تیا ہر مسہ تو نا جنگ
بندی مس۔
ولدا ہم اللہ نا بھلا احسان اس مس کہ
مسہ ہفت نا چھی سیچہ نا فیصلہ ہم مس۔
فیصلہ نا طریقہ کار ہم بھار مجیب کس۔
دکاریم و عن کن الار۔

مہ چارگام ہرنے کہ حاجی شرمہ توار
کرے او بہرام بہرام آست ائی خوش
مس کہ حاجی نا است ائی لکن رحم بس
اوز و پارے ہی حاجی صاحب۔
حاجی شرمہ ہارے و شوکران ایبو چا
خلق والاک مش آ کارہ پر آن
خدا غانا خواست کیرہ۔
بھرام نا خلک خوہیک آن ہر مسر
پارے جی۔ او ولدا ارا نا کڈا راری
مس آست ائی پارے نی کئے اسہ گوئی
اس غلہ نا وام تقصہ او پدا خدا غانا دیر
خواسہ او ہم مفت۔ خدا نے ا مبارزلم
اف۔
☆☆☆☆

خلق انا کگریک و ایلو متیر آک
مسر نے چہڑا سا نہ آج کئے ایک پیرس
خوافیر نا اخباری نو لوگرافر آ انتظار
و کریر۔ بس ہندن بیدس میڈیا نا
کورنچ آن گواچی مرک آ قبیلہ غا
میڈیہ ہنار۔ مسئلہ ایمرس۔ اٹس کہ
خون مسور وقتا فیصلہ مس ہر توم آ
قبیلہ غاک اسٹ ایلوڈون دوئی
پرنت و ایکٹرا ایک میڈیا و خوافنگ۔
مسئلہ ایمرنگ ائی اف۔
اسہ ارا واری فیصلہ نا پروگرام جوڑ مس۔
پرنت و ایکٹرا ایک میڈیا و خوافنگ۔
کیمہ بین و نو لوگرافر آتے خوچی ہم
تھنگ ولے فیصلہ منک کتو بلکن
ہمو مارکو تیان اسٹ نا تعلقاری
نا قبیلہ تون و ایلو نا تعلقاری نا
ہمسایہ تیا قبیلہ تون و۔ سیچہ ہم داہیت
فیصلہ کن تو لوک کٹر ہمو دخت آ مند
آ مس اسٹ پارے نا قبیلہ بھار مزو
ایلو پارے نہ جی نما قبیلہ غانا نا
خونٹ نئے نے ہم خونٹ ہرا نگ
غانا تیس و ہٹ مس۔
چہڑا بین صدر یا جنرل بیکر شری سیاسی آ
پارٹی نا تھیں بھوس وریلی تیش ہم کارہ
آزادی نا حق ائی جوان و جوان و
تقریر کیرہ قبیلہ نا بنرغ آک ہر کس
آجونی کن انت کرو؟“
اللہ ای بھار تجمالت مسٹ۔
☆☆☆☆

زندآن مست مرک نا گواچی

حفیظ بلوچ

ای ہڑوے نا وڈیگر نا نماز خوانگ
آں پد تینا سنگت آتون منگ نارادہ
اٹ پیش تہاٹ ہمو کڈا راری مشک
ہراڑے نن ہڑوے تو تہ مجلس کیریادی
مومن ہتہ مسرائی خنٹ کہ گڑاں
چنا گواچی کنگ ائی کٹر۔
دھیان گڑاں ناٹا دوئی لٹ کٹر
گڑاے نا تہ پٹی (خلیل) کٹر۔
کے ہندن لگا کہ اینو دا چناک تین
تین جنگ لگوائی کا و اوتیرا فرے کیو۔
دخت اس ای خوگ آسر مسٹ
اوتھیان ارفیت کہ تم اینو دالت وریز
(خلیل) آتے اٹکن ایمرے تو کئے
پاریر نی ہنداڑے دم اس تول نے
اوک تھینا دشمن و اوتھیان ارفیت کہ تم اینو دالت وریز
ای ہموڑے توٹ خوگ آ خنٹ
اوک گڑاں قہر ہم جوڑ کرینورس
ایپاریک اسے نازی آ گڑاں خنٹ
تھانو۔ ای اوتھیان سوچ کریت کہ تم
قبر آتے ہننے جوڑ کریرے وریک انا
زی آخت آتے ہننے تھارے۔
اوتھیان اسٹ اس کئے پارے دا قبر
آک دشمن تے وریک نازی آ
خنک آختک آک نا دشمن کو۔ لوی
اوقا ورنندی بٹک بھار فریشاں مسٹ
کہ دا کوک اگا چناک دشمن و انت
چارہ۔
ولدا ای سوچ کریت نما دشمن دیرے و
خنٹ آک بندرگ افس نم او ہفتے
خلیرے۔ اسٹ اس کئے پارے ہننے
لے خراف نا دشمن دیرے و بن چاند نا
خنٹ آک بندرگ افس۔ ولے ناٹا
مونا اٹ نا اصلی آ دشمن و نا دشمن
ہموڑے ہراست نا بیہرہ نواب اکبر
خان کئی و شہید کرینے نا کنا مٹر
نواب بالاچ خان مرئی غلام بھلوچ و
چین ہندی بلوچ آتے شہید کرینے نا
دشمن ہموڑے ہرا نا اہلم ڈاکر جمید او نا
ایلوکٹ آتے اغوا کرینے۔
اوقا خن تیشی اس قدرتی و دخت اس
کس او پاریر بس دن داسہ تھے نا کسہ
اوفتے زندہ ایوہ اٹنے کہ نا لہ غاک
نئے ہڑوے لوی نی بارہ کہ بلوچ اسہ
غیرت مند قوم نئے اوتینا و بیہرے

راج

یونس مینگل

تونگ کن دتینا مخلوق و دین نا سوچ
و کتر تنگ کن مش و ایلو بین مختلف علاقہ
تیش ہنارہ او ہفتے دین اسلام تانبغ
کیرہ نا تکد او ہفتے دین نا تہی وڑاٹ
شعور و فکر مرے و عیسائی مذہب اوقا
ایمان تے خراب کپ۔
انگریز آک تینا دین و دا کان ہم مونا
دنگ کن 1880ء ائی گڑاں لٹریچر و
پھخت ہم چھاپ کریر اوک
ہنداڑے ہننا ہننا مخلوق اٹ تالان کریر۔
مولانا محمد فاضل درخانی ہر اتم انگریز
آنا دا حرکت آتے خنا تو اوہم
1883ء ائی اسہ مکتبہ سے نا وڑاٹ
کاریم و شروع کیک۔ ہرا مکتبہ آن او
درس و تدریس کن لٹریچر آ تیان بیدس
تانبغ نا کاریم کن ہم تبلیغی لٹریچر شروع
اودکن اسہ بھلو گڑاں کس نک۔
تینا مخلوق و عبادہ ہر وڑاٹ عیسائیت نا
دین آن چھنگ کن کوشت کرے و
مدرسٹی بھلوچ انا مخلوق اس نہ صرف
بلوچستان نا مختلف علاقہ غانا بس
بلکہ سندھ انا ہم مخلوق خواننگ کن
بئر ہندن دا مدرسہ منظم انداز سے
ٹی کاریم کنگ و شروع کرے۔
دراکتیہ نا حوالہ اٹ اسلامی لٹریچر
تصنیف آک نا کاریم کرسہ مخلوق ائی
بھنگارہ۔ و اداوہ 1905ء اسکان
پازدہ کتاب نا کچھ شیک کریر
قریشی علامہ عمر دین پوری و مولانا
عبدالہانی درخانی نا کتاب آک کٹر۔
1900ء ائی انگریز آک تینا عیسائی
مشینری نا حوالہ کافی مضبوط مسور
اوک تینا عیسائی مذہب نا صاحب اٹ
بھلوکاریم اس کریر۔ و کاریم تیان
بیدس 1905ء بائل نا باب یوحنا نا
اویکو ایڈیشن و رون رسم الخط ائی
براہوئی ٹرجمہ کریر چھاپ ہم کٹر۔
ہندا کتاب 1906ء ائی لدھیانہ
غان اریگلو ایڈیشن ہم شائع مس۔
ہمونا موعاشرہ یا ہمو راج آک ہوش مند
بانگہ ہرائی انسان نا نیام ائی سالیکی
الہی نا درو شام تے ہرائی انسان ایلو
انسان عتینا مسحت و ڈکا پیداوار انا ہفت
بلکن انسانی زندہ انسانی سیالی تے آسودہ
کیک و ہرا دخت اسکان زندہ عتینا جسم نا
پاندہ اسے و ادا ہم اوئی زندہ منگ نا
اسے ایلی و انسانیت پرستی سازی
کرسہ کیک ہندن انسانی حالت آک ہرا
ہورا نا ناٹ اری ہموک ہم آرام نا زند
تیر کرسہ کیرہ۔
انسان کچ اس ہم کنگ کیک نا دخت
اسکان اودے راج انا ایلو انسان آک تک
و خدمت رستیک۔
راج ہموقت ہوش مند مرک ہر اتم اسکان
آک اسہ انسان و دا خا تر آن عزت
و شرف نفس کہ نا مسٹ اس پورورے
ہندا ”ایرک فرام“ نا پارو کاہیت نا پورو
پورو کس نئے ناراج ائی ہم رستیک کنا
راج انسان و انسانیت نا درو شام ائی
انسان و انا محفل نا بنیاد آ
اس اسے تو راج انا اسہ ضرورت اس ہم
تو ہندا انسان اراے ہندا سوچ ائی ہم اودے
قدرتنگ و تو راج ہوش مند بٹیک۔
ولے ناراج اٹ اہلم و ہم بیدس
پارہ ہر گڑاں ہر ہیت ہر جوڑا است آن ہنا
کے ہمین و درو شام اے ٹی تو گڑا انا
ہموقت لکڑے کا انا اسہ کاریم اس مرے ایو
ایو زندہ جموئی راج انا پاراجی معاملہ غانا
مرہون منت ارے کہ راج نا معاملہ
ناک کین اوزدہ تو راج ہم کین مرک ارا
راج نا معاملہ غاک گلز بنگو مریرہ تو زند
جا کہ دینا نا گڑاں ہنگ کنگ کیک۔
داسن ہیت کین لٹن کہ ”ایرک فرام“ نا
تینا راج و ہوش مند و شعور کرفن۔
خوگ پاریر ایو فیصلہ نئے آئے۔
☆☆☆☆

مکتبہ درخانی

رشید بلوچ

کریونائے کہ خان محراب خان شہید
ایلو اونا سنگت آتہ شہادت آن نا
مخلوق ائی بھلو غصہ و غم نا کیفیت اس
ودی مس۔ انگریز نا بشاری اسین ہم
مشہور و انگریز ریاست قلات ائی
آہستہ آہستہ تینا عیسائی مذہب تانبغ و
مختلف وڑاٹ شروع کرے و داڑے
اوکان گڈ ہرا تم او واپس تینا علاقہ کن
بس تو داڑے انگریز بھار مضبوط مس
اونا عیسائیت مذہب ہم بھار بھلو
طاقت اس بلکوس۔
مولانا صاحب ہندا گل گڑا تے خندہ
اسہ مدرسہ سے ہندا و 1860ء ٹی
تینا شار درخانی ائی تھنا۔ ہرا نا تدریس
و مولانا محمد فاضل درخانی کونو بندرگ اس
بھار خوڑی اٹ ہرک۔ 1830ء ائی
خوچہ درخان سائل زئی ریسائزی نا
ارائی ودی مرک مولانا محمد فاضل
پہر مرک ایلو دفتے تینا مذہب و مخلوق
کن بھارستان بھنگ۔
اوقا خلق انا پین درخانا و ہرا کہ ڈھاڈر
آن خوگ و او ہم مولانا باوہ نا چون آ
مشہور۔
خان محراب خان نا شہید منگ آن گڈ
اسہ و اوتینا ہم سنگت تون او ارا انگریز
آنا اسہ چوکی سے آ ہم چلو کرے
ولے خاص سرسولی خنو۔ ہندن اسہ
وارا و شوخی آن تینا شار درخانا آہنگ
ائی کس کہ اودے وڑا کس کس کٹار۔
ہندن دا کاریم انا ہن و ائی اسہ پین فکر
اس شاغنا کہ فرنگی لیشی انگریز تو مونا
تنگ ایلو انا مشینری و تبلیغ و کز و رنگت
ایلو تینا مخلوق ائی دین نا شعور ودی کنگ
کن اسہ جو او علم و تدریس اسے نا
گرن۔

مکتبہ درخانی

رشید بلوچ

داہیت راست و کہ ہرا تم دینیائی بنی
نوع انسان نا تخلیق مس تو دے پدے
نا تینا گرج واری تے پورو کنگ کن
اوک مختلف وڑ وڈول اٹ کاریم
بلکو۔ انسانی زندانی او ہفتے ہر وڑ نا
معاشی مذہبی سماجی سوچ و فکر آون ہم
مومن تنگ نا گرن مئے۔
مذہبی معاشی سماجی مسئلہ غاک ہم
انسان نا زندانی بھار بھنگو گڑا۔ واکل
گڑا تے مونا تنگ ایلو اوتون مونا
تنگ ہم ہر بندرگ نا کاریم مئے۔
انسانیت نا تخلیق ہرا تم آن دا دینا نازی
آ مئے تو نیا تنگ کین کہ زالم مزالم
ہق و باطل نا ہم و جوڈے ولے اللہ
تعالی ہر فرعون نامون آ موی کونو بندرگ
ہم ایسے۔
بیغیر رسول علیہم السلام آنا دورائی
مذہبی تبلیغ، مذہبی رجحان ہمو دخت نا
بندرگ آتے تنگ مئے ولے ہر ختی ہم
ہندا دوران اوقا مونا آن مسر مئے۔
اگرن ایلو پیچیر اوسول آنا دورائی گڈ
آخری خدا نا نجی جناب سیدنا محمد
مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم نا دورے ہر تون
داڑے ہم نئے ہق و باطل نا واضح و
پیغام اس نظر بریک ایو بھل و ایو لہب
آسبارا نا باطل آخاقت آک ہرا کنگ
نا مذہب اسلام نا خلاف بھلو طاقت
اس تھارہ ولے دا باطل قوت آنا مونا
آن خدا نا پارہ غانا اونا آخری نجی
حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم نا تنگ ایو
اسکان پورو دینیائی اسلام نا کاظم و بوز
کرے۔ ہندن نن داڑے مکتبہ درخانی
نا چاچ و بیلید۔
ہرا تم انگریز آک 13 نومبر 1839ء
خان محراب خان و شہید کیرہ ایلو
ریاست قلات نازی آسر پرستی دوئی
کیرہ تو کمل سرپرستی آن گڈ ریاست
ائی مختلف وڑا مشینری نا ذریعہ انا
مخلوق و لالچ ائی تنگ نا ہم کوشت
گرن۔

